

ivm caring capital nieuwsbrief

In deze nieuwsbrief

[De energietransitie is een feit](#)

[IVM Caring Capital investeert in ICT](#)

[Pinnen met pas overledene? Erfenis aanvaard!](#)

[Textielbedrijven ondertekenen convenant duurzame kleding](#)

[Windenergie goedkoper dan bijstook biomassa](#)

[Huizenmarkt: grootste prijssprong sinds 2008](#)

[CBS: economie stabiel, lagere werkloosheid](#)

De energietransitie is een feit

CARING CAPITAL VIEW

Hans Molenaar, IVM Caring Capital CIO

Begin deze maand werd bekend dat een nieuw windpark voor de kust van Borssele straks energie levert voor de helft van de prijs van een windpark dat drie jaar geleden in gebruik is genomen. Het bracht minister Kamp van Economische Zaken tot de volgende uitspraak: “Deze kostenreductie betekent een grote doorbraak in de transitie naar meer duurzame energie.” Dit goede nieuws was voor ons, als duurzame vermogensbeheerder, aanleiding om

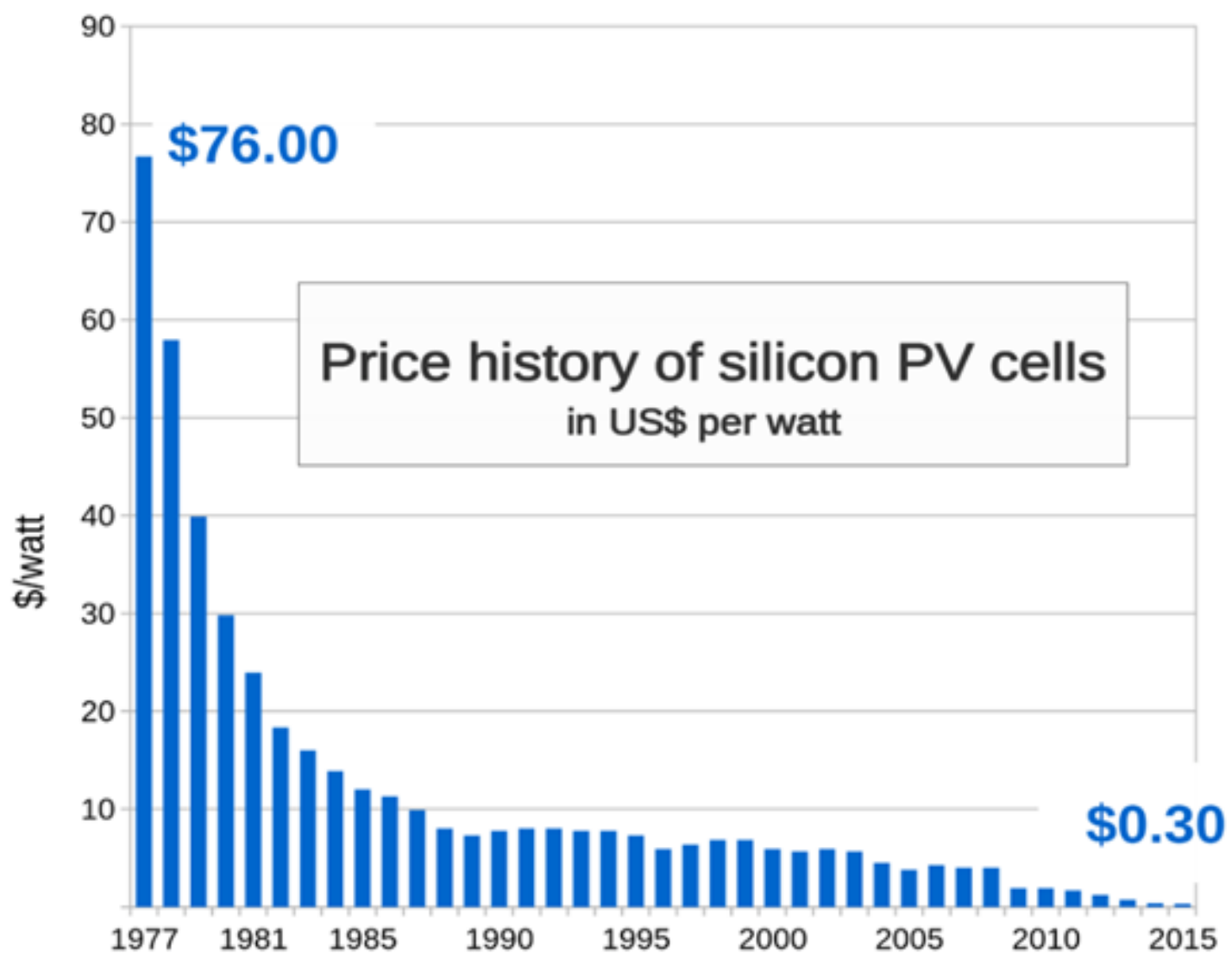
in deze nieuwsbrief dieper in te gaan op het onderwerp energietransitie.

Klimaatovereenkomst

In Parijs ondertekende eind vorig jaar een groot aantal landen een klimaatovereenkomst. Een mooi succes, waar we echter lang op hebben moeten wachten. Het vorige verdrag (van Kyoto) stamt uit 1997, maar werd helaas niet geratificeerd door de VS en China. Doelstelling van het verdrag van Parijs is om de temperatuur op aarde met niet meer dan twee graden te laten stijgen. Of dit lukt is maar zeer de vraag. Pas over een aantal jaren zal blijken of iedereen zich aan de afspraken houdt. Gelukkig zijn we niet alleen afhankelijk van de politiek, maar zorgen vooral technologische ontwikkelingen voor oplossingen van het klimaatprobleem. We moeten hoe dan ook stoppen met het verbranden van fossiele brandstoffen, die voor steeds meer CO₂ in de atmosfeer zorgen. Fossiele brandstoffen zijn het asbest van de toekomst.

Het omslagpunt is bereikt

De opwarming van het klimaat vraagt om een transitie naar duurzame energie. Dankzij de technologische ontwikkelingen wordt dit nu ook een economisch haalbaar alternatief. De eerste belangrijke ontwikkeling is dat de prijs van duurzame energie snel aan het dalen is. Wij verwachten dat deze daling de komende jaren nog verder doorzet. Op dit moment wordt de productie van duurzame energie meestal nog gesubsidieerd. Maar het laat zich aanzien dat de subsidies snel zullen dalen, omdat duurzame energie steeds vaker goedkoper kan worden geproduceerd dan fossiele energie. Onderstaande grafiek laat bijvoorbeeld goed zien hoe snel de prijs van zonnepanelen de afgelopen decennia is gedaald.

Source: Bloomberg New Energy Finance & pv.energytrend.com

Inmiddels is op een aantal plaatsen in de wereld het omslagpunt bereikt en is zonne-energie daar goedkoper dan fossiele energie. Dit is onder meer het geval in Abu Dhabi en Arizona. Door de verdere prijsdalingen zal zonne-energie op steeds meer plaatsen goedkoper worden dan fossiele energie. Bij windenergie is een vergelijkbare ontwikkeling gaande.

Game changer

Een andere belangrijke technologische ontwikkeling betreft de opslag van elektriciteit. Ook hier is sprake van een forse daling van de kosten. Dit is een echte game changer, omdat er nu een oplossing komt voor hét grote bezwaar tegen duurzame energie, namelijk dat deze alleen beschikbaar is als de zon schijnt of als het waait, maar vaak niet op de momenten dat je energie nodig hebt. De combinatie van goedkope duurzame energie en de technologie om de geproduceerde elektriciteit goedkoop op te slaan wordt de doodsteek voor de productie van elektriciteit door op fossiele brandstoffen draaiende energiecentrales. Dit wordt nog versterkt door het gegeven dat de kosten voor de productie van duurzame energie vooral bestaan uit stichtingskosten. Een windmolen bouwen en plaatsen is heel duur. Maar als deze eenmaal draait en elektriciteit produceert zijn de variabele kosten (voor onderhoud en dergelijke) erg laag. Dit geldt in nog sterkere mate voor zonnepanelen. Eenmaal geïnstalleerd zullen zij energie blijven produceren, ook als de prijs voor elektriciteit laag is. Bij de productie van fossiele elektriciteit zijn de variabele kosten veel hoger, omdat er gas, olie of kolen worden verstoekt. Dit betekent dat een fossiele elektriciteitscentrale met verlies draait, zodra

de prijs van elektriciteit lager is dan de variabele brandstofkosten. De centrale tijdelijk stilleggen is een dure optie, omdat er dan nog steeds vaste kosten zijn, waar geen opbrengsten tegenover staan. De komende jaren zal de productie van duurzame energie snel toenemen, tegen steeds lagere kosten. Hierdoor zullen fossiele centrales (én ook kernenergiecentrales) verlieslatend worden en uiteindelijk moeten sluiten.

Ook elektrisch rijden snel goedkoper

De opkomst van veel goedkopere en efficiëntere accu's zal ook grote gevolgen hebben voor de auto-industrie. Niet alleen krijgen elektrische auto's een groter bereik, ook de kosten van de accu's zullen fors dalen. Een elektrische motor is veel efficiënter dan een verbrandingsmotor, veel milieuvriendelijker en een stuk goedkoper in onderhoud. Dus zal de elektrische auto spoedig (nog) goedkoper in gebruik zijn dan een auto met een verbrandingsmotor. Autoproducenten zullen in de komende jaren massaal omschakelen naar elektrisch aangedreven auto's. De infrastructuur zal zich hieraan moeten aanpassen. De accu's van elektrische auto's kunnen ook een belangrijke rol spelen bij de opslag van elektriciteit uit duurzame energiebronnen. Door hun accucapaciteit in te zetten voor de opslag van groene stroom, kunnen elektrische auto's nog een extra kostenvoordeel opleveren. Maar hoe staat het dan met de milieuvriendelijkheid van accu's, waarover veel verhalen de ronde doen? Inderdaad wordt bij de productie van accu's het milieu vervuild. Daar staat echter tegenover dat de accu's bijna volledig kunnen worden gerecycled.

Stranded assets

In de hele discussie over de energietransitie valt steeds vaker de term 'stranded assets'. Daarmee worden de activa (bijvoorbeeld oliereserves of een kolencentrale) bedoeld die bedrijven op de balans hebben staan, maar waarbij het onzeker is of de waarde van deze activa nog wel gerealiseerd kan worden. Om te voorkomen dat de temperatuur meer dan 2 graden stijgt (doelstelling Kopenhagen en Parijs) mag er in totaal nog maar 1000 gigaton CO₂ worden uitgestoten. Tot 2011 hebben wij allen al 500 gigaton uitgestoten.

De bewezen reserves van fossiele brandstoffen bevatten de volgende hoeveelheden CO₂:

Kolen	1830 gigaton
Olie	725 gigaton
Gas	359 gigaton
Totaal	2914 gigaton

Conclusie: door de beperking van de CO₂-uitstoot afgesproken in Parijs, zullen wij

nooit meer alle bewezen reserves kunnen winnen.

Op hete kolen

Veel kolenproducenten zitten al zwaar in de problemen, zijn in surseance of reeds failliet. Maar ook voor andere energieproducenten zal dit een steeds groter probleem gaan worden, met name als zij veel energiereserves bezitten die kostbaar zijn om te winnen, zoals teerzandolie en olie uit diepzeepductie. Ook energieproducenten die fossiele brandstoffen winnen met een relatief hoge CO₂-uitstoot (kolen, maar ook olie) zullen meer en meer met 'stranded assets' geconfronteerd worden. En het blijft niet bij alleen energieproducenten. Ook nutsbedrijven met centrales die werken op fossiele brandstoffen (vooral kolencentrales) krijgen ermee te maken. Er komt een moment dat dergelijke centrales niet meer rendabel kunnen worden geëxploiteerd, terwijl hun economische levensduur nog niet is beëindigd. Forse afboekingen zijn dan onvermijdelijk.

Beleggingskansen en bedreigingen

Wat zijn de gevolgen van de energietransitie voor het rendement van verschillende beleggingen? Een dergelijke ontwikkeling biedt zowel kansen als bedreigingen. De verliezers zijn vaak makkelijker aan te wijzen dan de winnaars. Bedrijven met 'stranded assets' zullen deze op enig moment moeten afboeken. Denk aan:

- Nutsbedrijven die elektriciteit produceren door middel van fossiele brandstoffen. Deze groep heeft de afgelopen jaren al aanzienlijke afboekingen moeten doen, maar wij verwachten dat dit proces nog veel verder zal gaan.
- Energiebedrijven met bewezen reserves aan fossiele brandstoffen, waarop moet worden afgeboekt. Energieproducenten die kolen en dure olie produceren zullen hierdoor als eerste geraakt worden (o.a. Suncor en Imperial Oil). Maar op termijn krijgen alle energiemaatschappijen hiermee te maken.
- Autofabrikanten die de overstap naar elektrische auto's niet of te laat maken, zullen verliezers blijken (bijvoorbeeld Fiat Chrysler en Honda).

De winnaars zijn moeilijker te vinden, omdat het dan vaak gaat over kleinere bedrijven, die nieuwe technologieën ontwikkelen. Potentiële winnaars zijn:

- Bedrijven achter het 'smart grid'. De term staat voor een nieuw type elektriciteitsnetwerk, dat uitgaat van decentrale productie én opslag van elektriciteit en dat slim genoeg is om elektriciteit kostenefficiënt op de juiste tijd op de juiste plaats te krijgen. De komende decennia zal wereldwijd voor vele honderden miljarden moeten worden geïnvesteerd om dit 'smart grid' te realiseren. Bedrijven die hier nu al een grote rol in spelen zijn o.a. GE, ABB en Honeywell.
- Bedrijven die producten maken om duurzame energie op te wekken (bijvoorbeeld

Vestas, GE, First Solar).

- Bedrijven die betrokken zijn bij schone en energiebesparende technieken ('cleantech & renewable energy').
- Bedrijven die vooroplopen in de ontwikkeling van elektrische auto's, bijvoorbeeld Tesla, GM en Nissan.

Wat betekent dit voor uw beleggingsportefeuille?

IVM Caring Capital anticipeert met haar duurzame beleid al enkele jaren op deze ontwikkelingen. Vanaf de oprichting investeren wij in duurzame themafondsen als het Pioneer Global Ecology fonds en het Vontobel New Power fonds. Deze fondsen spelen o.i. goed in op de energietransitie. Zij beleggen in bedrijven als First Solar, Enel Green Power en Vestas Wind Systems. Zowel om beleggingstechnische redenen als omwille van de duurzaamheid scherpen wij dit beleid nu verder aan. Beleggingen in bedrijven die nog betrokken zijn bij de productie van kolen -en/of productie van energie op basis van kolen- bouwen wij nog dit jaar geheel af. Zowel milieutechnisch als financieel vinden wij het risico te groot worden. We zullen dit jaar en in de komende jaren beleggingen in bedrijven met 'stranded assets' verder onderwegen en uiteindelijk geheel afbouwen. In de auto-industrie beleggen wij reeds in bedrijven die voorop lopen in de ontwikkeling van elektrisch aangedreven auto's en dit beleid zullen wij voortzetten. Wij zullen de komende tijd nog meer focus leggen op bedrijven die gaan profiteren van de energietransitie. Recent hebben wij we onze positie in EDP verkocht, omdat dit Portugese nutsbedrijf nog veel kolencentrales bezit voor de productie van elektriciteit. Het vrijgekomen geld hebben wij herbelegd in PG&E, een Amerikaans bedrijf dat zelf geen elektriciteitscentrales heeft, maar wel stroom transporteert en kan profiteren van de toename van de productie van duurzame stroom.

Tot slot

In onze visie is de energietransitie een gegeven. Wij zijn van mening dat veel bestaande bedrijven in de energiesector het tempo waarin de transitie zich voltrekt onderschatten. Het is dan ook een enorme verandering, met ingrijpende gevolgen. Het is geen proces dat zich in slechts enkele jaren zal voltrekken, maar het zal ook niet vele decennia duren, zoals veel partijen nog verwachten. Wij denken zelf aan tien tot twintig jaar. Dit lijkt misschien lang, maar is eigenlijk kort voor zo'n ingrijpende omwenteling op het gebied van de energievoorziening.

Bronnen: eigen presentatie IVM Caring Capital, fd.nl, duurzaamnieuws.nl e.a.

[*Klik hier*](#) voor het performanceoverzicht van de modelportefeuilles op de website van IVM Caring Capital.

IVM Caring Capital investeert in ICT

Deze maand sloot IVM Caring Capital een 'All Inclusive Full Service' overeenkomst af met ICT Teamwork in Zoetermeer. Dit bedrijf is gespecialiseerd in slimme IT-oplossingen voor het midden- en kleinbedrijf. IVM Caring Capital koos voor deze samenwerking om de kwaliteit van dienstverlening te kunnen blijven bieden die cliënten verwachten van een eigentijdse professionele vermogensbeheerder. Om dezelfde reden werd een zeer hoog serviceniveau (All Inclusive Full Service) overeengekomen. In het eigen datacenter beheert ICT Teamwork de servers waarop de systemen van IVM Caring Capital draaien en waarop alle gegevens opgeslagen en optimaal worden beveiligd. Ilco Snoey Kiewit, Chief Commercial Officer bij IVM Caring Capital: "Met deze overeenkomst kunnen wij onze relaties een nog betere dienstverlening garanderen – nu en in de toekomst. De keuze viel op ICT Teamwork omdat zij haarscherp aanvoelden wat wij belangrijk vinden voor onze klanten én onze eigen bedrijfsvoering. Bovendien heeft het bedrijf een goede staat van dienst en een ISO-certificering."

[Naar boven](#)

Pinnen met pas overledene? Erfenis aanvaard!

Hoe verstrekkend de gevolgen kunnen zijn van enkele schijnbaar onschuldige betalingen en een kasopname met de pas van een erflater blijkt uit een recente uitspraak van het Gerechtshof Den Haag. Het ging om een vrouw die de enige erfgename was van haar moeder. Toen deze overleed werd er echter ook een vordering (rond de € 200.000) van de kinderen van haar eerder overleden tweede partner opeisbaar. De erfgename wist van het bestaan van deze vordering, omdat de omvang daarvan al eerder notarieel was vastgesteld. Vermoedelijk daarom koos zij er binnen een maand na het overlijden voor om de erfenis van haar moeder 'beneficiair' te aanvaarden. Vóór haar 'verklaring van beneficiaire aanvaarding' had de vrouw echter met moeders pinpas enkele betalingen gedaan en € 500 contant opgenomen. Voor de kinderen uit het tweede huwelijk was dit aanleiding om te stellen dat zij de erfenis zuiver had aanvaard – vermoedelijk omdat hun vorderingen niet (volledig) uit de boedel voldaan konden worden. Volgens de vrouw waren de pinuitgaven echter nodig geweest voor het regelen van de uitvaart.

'Gedragen als' is gelijk aan

Volgen het Hof is van belang of uit het gedrag van een erfgenaam de bedoeling blijkt de nalatenschap zuiver te aanvaarden. Daarvan is sprake als dit gedrag leidt tot verkleining van de nalatenschap en dus ten nadele is van de schuldeisers. Alleen kosten die direct zijn toe te schrijven aan (het regelen van) de uitvaart mogen ten laste van de boedel komen. Volgens de rechter vielen tanken, boodschappen doen en geld opnemen met moeders pinpas hier niet onder; in ieder geval kon de vrouw dit niet aantonen. Conclusie: door zich te gedragen als 'zuiver aanvaard hebbende' erfgename is zij dat ook in juridische zin. Dat de vrouw de gewraakte bedragen later had teruggestort en zelfs de uitvaartkosten zou hebben betaald veranderde daarin niets. Door haar gedrag had zij de erfenis zuiver aanvaard, zodat zij met haar eigen vermogen ook aansprakelijk is voor de vorderingen op de boedel van schuldeisers. Het Hof verwierp ook het argument van de vrouw dat het niet 'redelijk en billijk' zou zijn om uit haar gedragingen zuivere aanvaarding af te leiden, met een schuin oog naar de nieuwe Wet bescherming erfgenamen. Deze treedt echter pas op 1 september 2016 in werking. Bovendien merkte de rechter fijntjes op dat er ook onder deze wet (bedoeld om erfgenamen te beschermen tegen onbekende schuldeisers) sprake zou zijn geweest van zuivere aanvaarding. De vrouw wist immers af van de vorderingen.

Wat is beneficiair aanvaarden?

Dit wordt ook wel 'aanvaarding onder het voorrecht van boedelbeschrijving' genoemd. Wie beneficiair een nalatenschap aanvaardt, kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele restschulden na afwikkeling van de boedel. De schuldeisers kunnen dan niets verhalen op de erfgenamen, wat wél kan bij zuivere aanvaarding. Beneficiaire aanvaarding is de veilige middenweg tussen

aanvaarden en verwerpen. De aanvaarding geldt alleen voor een eventueel positief saldo van de nalatenschap. Blijken er meer schulden dan bezittingen te zijn, dan geldt de erfenis alsnog als verworpen. Voor een beneficiaire aanvaarding is een verklaring bij de rechtbank nodig. Deze kan ook bij volmacht via een notaris worden geregeld. Wel gelden er striktere regels bij de afwikkeling van de nalatenschap. Het is daarom belangrijk dat mensen zich vooraf goed laten informeren.

Met dank aan Van Ewijk Estate Planning. Relaties van IVM Caring Capital met vragen over dit onderwerp kunnen contact opnemen met hun vaste contactpersoon.

[Naar boven](#)

Textielbedrijven ondertekenen convenant duurzame kleding

Begin deze maand ondertekenden zo'n vijftig Nederlandse textiel- en kledingbedrijven in Den Haag het convenant 'Duurzame Kleding en Textiel'. Daarin beloven zij samen te werken om het productieproces van kleding duurzamer te maken en zich in te zetten voor betere arbeidsomstandigheden, lonen en het milieu in de producerende ontwikkelingslanden. Onder de ondertekenaars zitten bekende namen als De Bijenkorf, Coolcat, Hema, Wehkamp en Zeeman. Het convenant bevat afspraken over bescherming tegen discriminatie, kinderarbeid en slechte of onveilige werkomstandigheden. Ook zullen de deelnemers hun invloed bij de kledingleveranciers in derdewereldlanden gebruiken om lonen te verbeteren (het streven is naar een 'leefbaar loon') en bewuster om te gaan met water, energie en chemicaliën. Het convenant heeft een looptijd van vijf jaar, waarin de naleving wordt gecontroleerd door een secretariaat. Daarnaast komt er een klachten- en geschillenregeling. De initiatiefnemers hopen dat na afloop van deze vijf jaar 80% van de sector zich bij het convenant heeft aangesloten. Het kwam tot stand onder leiding van de SER en is wereldwijd het eerste kledingconvenant in zijn soort. De ondertekening vond plaats meer dan drie jaar na de grote Rana Plaza ramp in Bangladesh. Met 1.127 doden geldt deze instorting als de dodelijkste ramp ooit in een textielfabriek én als de grootste ramp met een gebouw in de moderne geschiedenis.

Windenergie goedkoper dan bijstook biomassa

Uit onderzoek van CE Delft uitgevoerd in opdracht van Natuur & Milieu en Eneco, blijkt dat investeren in wind op zee, zon en biowarmte veel goedkoper is dan de bijstook van biomassa in kolencentrales. Het onderzoek was uitgevoerd naar aanleiding van de tender voor windpark Borssele (zie ook het openingsartikel van deze nieuwsbrief). Uit deze aanbesteding rolt een kWh-prijs van 7,3 cent voor wind op zee, tegen 11,4 cent voor het meestoken van biomassa in kolencentrales volgens de subsidieregeling SDE+. Bovendien levert het windpark drie keer zoveel banen op en lagere energierekeningen voor de consument. Volgens Natuur & Milieu is het meer dan twee keer goedkoper (1 miljard besparing tegen 400 miljoen voor bijstook) om de subsidie voor biomassa te verplaatsen naar wind op zee. Geertje van Hooijdonk, hoofd Energie bij Natuur & Milieu: “Het zou absurd zijn als de overheid deze enorme besparing liet liggen en haar subsidie in kolencentrales blijft verbranden. De subsidie voor biomassa bijstook belemmert bovendien de wens van de Tweede Kamer om kolencentrales te sluiten.”

Bron: duurzaamnieuws.nl

[Naar boven](#)

Huizenmarkt: grootste prijssprong sinds 2008

Volgens onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Kadaster stegen afgelopen juni de huizenprijzen met 4,6%, de grootste stijging in bijna negen jaar.

Woningprijzen liggen nu weer op het niveau van januari 2005, maar nog altijd 13,8% beneden het prijspeil van augustus 2008, toen de markt op zijn hoogtepunt was. Het dal werd bereikt in juni 2013: inmiddels bedraagt de gemiddelde prijsstijging bijna tien procent.

Overigens signaleert het CBS grote regionale prijsverschillen, waarbij de prijsstijging in Amsterdam veruit de grootste is. Hier zijn bestaande koopwoningen nu gemiddeld bijna 15% duurder dan een jaar geleden. Daarmee is de hoofdstad de enige regio waar de huizen nu duurder zijn dan vóór de crisis. De rest van de Randstad volgt op de voet, met prijsstijgingen tussen de 5 en de 10%. Op provincieniveau is Noord-Holland koploper, met een prijsstijging van 7% ten opzichte van één jaar geleden. Aan de andere kant van het scala staan de huizenprijzen in de provincie Zeeland: deze zijn het afgelopen jaar minder dan 1% gestegen. Vorige week meldde het Kadaster ook al dat het aantal huizenverkopen in het tweede kwartaal was toegenomen ten opzichte van vorige kwartalen. Tegelijkertijd nam de gemiddelde tijd dat een huis te koop staat af, evenals het aantal te koop staande woningen. Mede door de nóg lagere hypotheekrente is de koopgeneigdheid nog verder toegenomen.

Bronnen: fd.nl, cbs.nl

[Naar boven](#)

CBS: economie stabiel, lagere werkloosheid

Volgens de Conjunctuurklok van het CBS is het beeld van de Nederlandse conjunctuur in juli even positief als in juni, met de meeste indicatoren boven het langjarige gemiddelde. Het consumentenvertrouwen bereikte in juni het hoogste niveau in vijf jaar. Wel signaleert het CBS een iets minder positieve gestemdheid in juli, na het nieuws over de Brexit. Maar de export (+ 6,2%), investeringen (+ 4,4%) en consumptie (+ 1,4%) in mei 2016 stonden allemaal op een hoger niveau dan dezelfde maand vorig jaar. Goed nieuws was er ook op arbeidsgebied. Het werkloosheidscijfer voor juni bedroeg 550.000, tegen 588.000 een half jaar geleden. Van de totale beroepsbevolking is nu 6,1% werkloos. Ook het aantal banen van zowel werknemers als zelfstandigen is gegroeid. In het eerste kwartaal van dit jaar waren er 13.000 arbeidsplaatsen bijgekomen ten opzichte van het kwartaal ervoor. Sinds begin 2015 is het aantal banen met maar liefst 112.000 toegenomen. Het CBS spreekt van een gestage groei van de Nederlandse economie: tussen het eerste kwartaal van 2015 en het eerste van 2016 bedroeg deze 1,5%.

Bron: cbs.nl

[Naar boven](#)

[Afmelden](#) voor deze nieuwsbrief

Heeft u tips, vragen of opmerkingen laat het ons weten.

Telefoon +31 23 531 01 85 Bereikbaar op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.